

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2026

Khall 08.09.2026
270/02.05.01.00/2026

Valmistelija

Talous- ja hallintojohtaja Sari Nissilä

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitettyjä toimenpiteitä tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu. Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päättävävallassa olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous- että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen takia. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10.000.000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan (29.9.2026 klo 16:15) mennessä.

Pyhäjärven kaupungin taloudellinen tilanne täyttää kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakemisen perusteet.

Pyhäjärven kaupungin taloudelliseen tilanteeseen vaikutti oleellisesti valtionosuusjärjestelmän uudistaminen vuonna 2015. Valtionosuusjärjestelmän uudistuksen sekä verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen vaikutus peruspalvelujen valtionosuuteen

vähensi kaupungin valtionosuustuloja noin 2,3 miljoonaa euroa vuonna 2015. Lisäksi kaupungin elinkeinorakenteen muutos kaivostoiminnan hiipumisen johdosta on vaikuttanut kuntatalouteen jo usean vuoden ajan. Kaupunki on pyrkinyt hallitsemaan rakennemuutosta luomalla paikkakunnalle uusien elinkeinolohkojen toimintamahdollisuuksia kaivosinfran uusiokäytöllä ja laajalla energiakäänteeseen investointihankkeiden edistämällä. Lisäksi kaupunki on tehnyt määrätietoista ja jatkuvaa talouden tasapainottamistyötä oman käyttötaloutensa osalta.

Kaupunginvaltuusto on päättänyt Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisohjelmista 20.6.2016 ja 26.6.2018. Vuonna 2019 valmisteltiin veroprosenttien korotusesitykset vuodelle 2020, joista valtuusto teki päätökset syksyllä 2019. Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 – 2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.8.2022.

Kaupunginvaltuusto on päättänyt 30.9.2024 § 61 Talouden tasapainottamisohjelmasta vuosille 2025 – 2027. Tasapainottamisohjelmaan valmistellut säästötoimenpiteet tullaan toimeenpanemaan vuosien 2026 ja 2027 talousarviovalmisteluissa. Säästötoimenpiteiden lisäksi tullaan etsimään säästöjä vielä rakenteellisten ja toiminnallisten muutosten kautta.

Kaupunginhallitus asetti 22.9.2025 § 245 taloustoimikunnan 31.5.2029 päättyväksi toimikaudekseen. Kaupungin talouden tasapainottamisohjelman jatkovalmistelun tarve on olemassa talouden kuvan muuttuessa. Taloustoimikunnan tehtävänä on koko kaupunkikonsernin toimintojen ennakoluulon tarkastelu ja niiden tehostaminen sekä tarvittaessa myös konsernin päällekkäisten toimintojen karsintaehdotukset.

Kuntalain (410/2015) 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos jokin kolmesta 118 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuista erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn edellytyksistä täyttyy.

Mainitun lain 118 §:n 3 momentin mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa, tai rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet 118 §:n 3 momentissa mainitut raja-arvot.

Pyhäjärven kaupungin vuoden 2024 konsernitilinpäätöksen asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on 816 euroa ja vuoden 2025 vastaava alijäämä on 1 362 euroa (ml. muut omat rahastot). Näin ollen arviointimenettelyn käynnistämisen kriteeri täyttyy.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Kiviniemi Henrik

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää:

1. että Pyhäjärven kaupunki hakee kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotusta 800.000 euroa vuodelle 2026.

2. antaa kaupunginjohtajalle ja talous- ja hallintojohtajalle valtuudet kaupungin hakemuksen laatimiseen. Hakemus toimitetaan kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Päätös